den berg in Galilea, waar de vijfhonderd zaam waren, hebben wel de meesten gelooft: „Ja, hij is 't," maar ook dáár zelfs waren er nog die twijfelden. Jezus was niet opgestaan, zooals hij aan het kruis was genageld. Toen nog sterfelijk, was hij nu in onsterfelijk aanzijn overgegaan. Hij verscheen nog op aarde, maar behoorde reeds tot zaliger sferen. Dit moet zich in zijn gedaante, in zijn gelaat, in geheel zijn verschijning hebben uitgesproken. Nog niet te sterk. Nog niet als op Pathmos. Zwakker zelfs dan op Thabor. Maar het was toch de staat van vernedering niet meer. Na zijn opstanding leeft Jezus in een andere bedeeling, behoort hij tot een hoogere levensorde. En die andere, die hoogere bestaanswijs, die reeds de eerste teekenen van verheerlijking deed opglansen, sprak uit heel zijn wezen. Had men op dat oogenblik toen hij aan Maria verscheen, den Heiland kunnen afbeelden, men zou niet hebben kunnen aanwijzen, waarin dit uitkwam: in zijn oog, in zijn gelaatstrekken, in zijn houding, tint of toon. Maar het geheel zou een anderen indruk hebben gemaakt, en alle kunstschilders van eerste orde, die dit onuitsprekelijke in de verschijning van den verreren Heiland hebben pogen weer te geven, hebben er met hun kunstgenie hoogstens niets van gegrepen, althans er iets van vermoed.

Op dit nieuwe in Jezus verschijning nu waren de discipelen, waren de Emausgangers en was Maria niet voorbereid. Hun zintuigen, hun vermogens van waarneming pasten alleen op ons gewone leven, niet op dat nieuwe en hoogere waar het hemelsche in uitstraalde. Dat nieuwe verblindde hen. Ze grepen en begrepen het niet. Er lag voor hun gewone zintuigen iets verbijsterends in. Vandaar hun niet aanstonds herkennen; vandaar het geweld dat ze zich moesten aandoen, om door dat mysterieuse nieuwe tot het beeld van Jezus, gelijk ze dat vóór Gethsémané gekend hadden, door te dringen. Was hij 't? En dan zei alles in hen *ja*. Maar als ze dan weer opzagen, was hij toch weer zoo anders. Vandaar dan ook hun slingering, hun aarzeling, tot ten leste het geloof hunner ziel van die heilige verschijning niet meer los kon komen, en toen, ja, was het hun oude Jezus weer, doch nu zoo nieuw, zoo heerlijk geworden.

In wat Jezus voor Thomas deed, sprak neerbuigende liefde. Diezelfde liefde, die hem er toe bracht om brood te verlangen, en brood voor aller oog te eten, toen de andere jongeren hem eerst voor een geest hielden. Reeds daarin lag een teedere liefde, die om eenigszins de herkenning gemakkelijk te maken, overging tot wat eigenlijk niet meer bij hem hoorde. Maar hier ging 't nog verder. Nu leent Jezus zich, om Thomas zijn vinger te doen steken in de speerwonde in zijn zijde, en in de nagelwonden van zijn handen. Hij, de reeds in heerlijkheid overgegane overwinnaar van den dood, legitimeert zich, door een lichamelijk onderzoek toe te laten, voor den ongeloovigen Thomas. Een liefde die ook tot ons zich uitstrekte. De waarheid van zijn opstanding heeft Jezus door die inschikkelijkheid voor Thomas, ook voor de Kerk die na hem komen zou, bevestigd.

Maar hierbij liet Jezus het niet. Jezus helpt Thomas, opdat elke aarzeling in hem overwonnen worde, maar tegelijk bestraft hij den ongeloovigen discipel, als zeide hij tot hem: Thomas, op grond van uw handtastelijk en van uw lichamelijk onderzoek, gelooft ge nu dat ik het ben. Wat zal het dan wel zijn voor die duizenden en tienduizenden, die na u zullen komen, en die zelfs mijn gestalte niet aanschouwen zullen. Voelt ge dan niet, hoe de proef die gij geëischt hebt, tegen de orde van mijn Koninkrijk ingaat? Niet op betasten, maar op geloof komt 't hier aan, en daarom hen spreek ik zalig, die niet als gij gezien, maar zonder te zien en te betasten, nochtans gelooft zullen hebben!

En dit woord is in vervulling gegaan na Jezus hemelvaart, en na de uitstorting van den Heiligen Geest op den Pinksterdag. Toen is de prediking van den Verrezen Heiland naar alle windstreken heen de wereld ingedragen. En de wijzen te Athene hebben er mee gespot, maar de ten leven geroepenen hebben 't geloofd. Door dit geloof aan Jezus opstanding is de gedaante der wereld veranderd. Welhaast klonk het van alle zijden: Wij ook, wij zijn uit den dood overgegaan in het leven. Paschen is het jubelfeest der Christenheid geworden. En eeuw na eeuw zijn de geslachten gekomen en gegaan, die elken twijfel aan de realiteit van Jezus opstanding hadden overwonnen.

Toch was dit slechts bij de kern in Jezus kerk het *waarachtig* geloof. Anderen jubelden het Paaschlied mede, zonder er de diepte van in hun eigen hart te beseffen. En de breede schare in den voorhof stemde met het hooge lied des levens wel in, maar zonder iets van het leven der verrijzenis te verstaan.

Tot eindelijk de één wanklank voor, de andere na zich in dit koor mengde; het ongeloof er tegen in ging roepen; de critiek den twijfel deed aangroeien; en ten leste het loochenen van Jezus opstanding vooral onder de beschaafden en geleerden weer in zwang kwam. Wat de overpriesters van Jeruzalem eens beweerden, dat 't al inbeelding en zelfbedrog was geweest, gold onder die beschaafden en geleerden weer voor hooge levenswijsheid. En weer is het alleen „het kleine kuddeke" geworden, dat uit innig geloof den Overwinnaar over dood en graf het jubellied van ons Paaschfeest toezingt.

Hierdoor zijn we niet armer, maar geestelijk rijker geworden. Wat eeuw na eeuw op traditie en algemeene opinie dreef, heeft zich weer verinnigd tot persoonlijk geloof. Nu de wereld niet meer meezingt in ons Paaschlied, maar zich verliest in lentejubel, zingen wij weer tegen die wereld in. Nu voelen we weer, dat we in onzen Paaschzang iets tegen de wereld te verwuren, tegen de wereld te verdedigen hebben, en dat we van het leven uit den dood getuigen, omdat het leven zelf in den dood onzer zielen is ingegaan. Één met onzen Koning in den geest, begroet al wat in ons is Hem als den *Vorst des Levens*, en terwijl alles wisselt en ondergaat, klemmen we ons met al de kracht onzer ziele te inniger aan hem, die graf en dood overwon, vast.

Geen onzer wenscht hem nu weer terug, gelijk de discipelen hem in de opperzaal zagen. Terug eens, ja, bij zijn wederkomst op de wolken, als ons verheerlijkt oog hem in den vollen glans zijner verheerlijking zal aanschouwen. Maar niet nu. Nu is het ons veel zaliger hem in den hemel te weten, bekleed met macht en majesteit, om ons in te lijven in zijn mystiek lichaam, en ons als ingelijfden in dit lichaam, zalig in het geloof aan zijn Verrijzenis te doen zijn.

Zooals de apostel het uitriep: We kennen nu Jezus niet meer naar het vleesch! zoo getuigt het ook in onze ziele, dat het lagere is ondergegaan, dat onze Koning nu zetelt in heerlijkheid, en dat hij zelf uit die heerlijkheid zich onzer ontfermt, en ons het geloof aan zijn hooger leven inplant en het besproeit met zijn genade.

Amsterdam, 16 April 1908.

De zilveren koorde.

IV.

De afhankelijke en dikwijls zoo vernederende positie, waarin de Gereformeerde Kerk in vroeger eeuw tegenover de Overheid stond, was, gelijk ons vorig artikel aantoonde, grootendeels daaraan te wijten, dat de Overheid de koorden der beurs in handen hield.

Grootendeels, niet uitsluitend.

Ook andere oorzaken werkten daaraan mede.

De nauwe betrekking, die destijds tusschen de Overheid en de Kerk bestond, doordat de Overheid de Gereformeerde Kerk alleen als de *ware* Kerk erkende, handhaafde en beschermde; aan haar alleen het recht van den publieken eeredienst schonk; haar besluiten met dwingende macht uitvoerde; aan het lidmaatschap dezer Kerk allerlei politieke voorrechten verbond; kortom, de positie, die de Gereformeerde Kerk destijds innam als de *publieke*, de *heerschende Kerk*, of hoe men het noemen wil, bracht vanzelf mede, dat de Overheid haar invloed op de Kerk in veel sterkere mate kon doen gelden dan tegenwoordig. Een staatskerk is altijd min of meer van de Overheid afhankelijk. Als de Kerk voor haar kerkenordeningen en predikantsberoepingen de politieke approbatie der Overheid vraagt, haar Synodes onder goedkeuring der Overheid wil laten saamkomen, voor de uitvoering van haar tuchtvonnissen de hulp der Overheid vraagt, dan kan ze aan Overheidsinmenging in haar innerlijke aangelegenheden niet ontkomen.

De Overheid kan daarbij toch niet slaafs volgen of goedkeuren, wat de Kerk voorschrijft. Ze heeft dan ook zelfstandig te *keuren*, wat ze met haar overheidsmacht dekken zal. Ze kan daarbij voorwaarden stellen, veranderingen eischen. En de Overheid heeft dat dan ook telkens gedaan. Daaruit is de voortdurende worsteling tusschen Overheid en Kerk in vroeger eeuw te verklaren. Zóó als onze vaderen de verhouding opvatten van Overheid en Kerk, kon het conflict niet uitblijven, moest er wel telkens botsing ontstaan. Dat lag niet alleen aan de bemoeizucht der regenten en de onverzettelijkheid der Calvinisten; dat lag aan het vitieuse stelsel zelf. De vrijheid en zelfstandigheid der Kerk, waarvoor elk goed Calvinist altijd opkwam, is onvereenigbaar met de roeping, die onze vaderen aan de Overheid toekenden. Daarom kon de worsteling niet uitblijven. Maar dat onze vaderen bij die worsteling niet beslister konden optreden; dat ze telkens al verder gaande concessies moesten doen; dat ze voor die Overheidsbemoeiing moesten zwichten; dat ze bij dat verzet zoo dikwijls vleugellam waren geslagen; dat was in de eerste plaats te wijten aan de *finantieele* afhankelijkheid der Kerk.

Indien de Kerken na de Reformatie het beheer der goederen zelf in handen hadden gehouden, of desnoods, met prijsgeving dier goederen, uit eigen middelen voor de predikantstractementen en de kosten van het kerkelijk saamleven hadden gezorgd, dan zouden ze in dien strijd met de Overheid zooveel sterker hebben gestaan. In hun vaak zoo heroïeke worsteling voor de vrijheid der Kerk bleek telkens, hoe de zilveren koorde de kracht onzer vaderen verlamde. Wat voor de Kerk een *sieraad* scheen, bleek in de practijk maar al te vaak een *slavenketen* te zijn.

In dat opzicht is de toestand zeker principieel gewijzigd, doordat de Overheid thans geen professie meer doet van de Gereformeerde religie; de grondwet aan alle kerkgenootschappen gelijke rechten verleent, en van rechtstreeksche inmenging van de Overheid in de inwendige aangelegenheden der Kerken geen sprake meer is. De subsidie, die de Overheid thans, hetzij krachtens historische verplichtingen, hetzij uit vrije gunst, aan de verschillende kerkgenootschappen uitkeert, wordt niet meer als middel door de Overheid gebruikt, om aan de Kerken de wet voor te schrijven, op de beroepingen der predikanten invloed uit te oefenen, de saamkomsten der Kerken te verbieden enz. Niet zonder schijn van recht heeft men er dan ook op gewezen, dat de Kerk van Rome, die zoo prat is op haar vrijheid en van overheersching van de Kerk door den Staat niets weten wil, toch zonder eenige bedenking die subsidie aanvaard heeft. Het bezwaar, vroeger aan dien finantieelen steun verbonden, acht men daarom thans geheel vervallen e zijn.

Tot op zekere hoogte stemmen we de juistheid dezer opmerking toe. Doordat de Overheid thans neutraal tegenover de Kerken staat, of wil men liever, alle Kerken gelijkelijk beschermt, zonder zich met de inwendige aangelegenheden der Kerken in te laten, is de toestand zeker belangrijk gewijzigd.

Toch onderschatte men daarom het gevaar niet.

Indien de Overheid subsidie aan de Kerken uitkeert, dan kan de Overheid dat doen *zonder voorwaarden*, gelijk ze thans ten onzent doet. Maar dat hangt van haar goedvinden af. Wil de Overheid morgen aan den dag die subsidie intrekken of aan zeer ingrijpende voorwaarden binden, dan staat de Overheid daarin vrij. Vrij niet in zedelijken zin, alsof dat goed en billijk zou zijn, maar wel vrij, in zooverre er geen macht is, die dit de Overheid beletten kan.

Het voorbeeld van Frankrijk toont dit droef genoeg.

Ook daar keerde de Overheid aan de Roomsche Kerk subsidie uit, niet uit gunst, maar omdat de Overheid vroeger van de eigendommen der Kerk zich had meester gemaakt en dus zedelijk daartoe verplicht was. Toch heeft de Overheid geen oogenblik door dit zedelijk motief zich laten weerhouden om die subsidie plotseling in te trekken en de Kerk daardoor financieel in de bitterste ongelegenheid te brengen. Want de gemeente, jaren lang ontwend aan het zorgen voor den eeredienst, was niet in eens gereed om die zware financieele lasten op zich te nemen. En nog erger: waar de Overheid de erkenning der Kerken bond aan *voorwaarden*, die de Kerk niet aannemen mocht of kon, omdat daarmede aan het karakter der Kerk werd te kort gedaan, werd ze bovendien nog beroofd van al haar wettig eigendom. Een roof, zoo brutaal en zoo driest, als in de historie nauwelijks haar wedergade vindt.

En nu zegge men niet, dat zulk een optreden der Overheid in ons land ondenkbaar is; want de historie leert dit wel anders. In de Constitutie van 1798 werd in de additioneele artikelen bepaald, dat na drie jaar alle predikantstractementen zouden worden ingehouden en de geestelijke goederen en fondsen, waaruit te voren die tractementen voldaan werden, aan den Staat zouden vervallen, om daaruit een fonds te stichten voor opvoeding en armenverzorging. Later is men op dat besluit teruggekomen, maar het feit teekent toch. En welk een waarborg heeft men, dat zulk een feit in de toekomst zich niet herhalen zal?

Al is de christelijke volksgeest meer tot ontwaking gekomen; al oefent die volksgeest meer invloed op de Regeering dan een halve eeuw geleden; wie biedt ons waarborg, dat het in de toekomst zoo blijven zal? De historie van ons volk toont, hoe die volksgeest plotseling omslaan kan. Wie had in het midden der achttiende eeuw kunnen vermoeden, dat geen vijftig jaar later Oranje zou zijn weggejaagd, de Bataafsche Republiek zou zijn uitgeroepen en op een Bid- en Dankdag God zou zijn gedankt, die de stroomen en rivieren met ijs bevloerde, opdat de Fransche revolutie-helden ons volk zouden bevrijden van Oranje's dwingelandij? En wie waarborgt, dat wanneer vroeger of later de revolutiekoorts weer in Europa uitbreekt, ook ons volk niet zal worden meegesleept? Wie kan zekerheid bieden, dat niet, evenals in Frankrijk, radicalisme en socialisme in bond, tijdelijk de macht in handen zullen krijgen en dan evenals in Frankrijk niet alleen alle subsidie aan de Kerk zal worden ingetrokken maar — en dat gevaar is nog veel ernstiger — die subsidie wellicht gebonden zal worden aan voorwaarden, die het wezen der Kerk zelf aantasten en haar geheel on der staatsinvloed brengen?

Die ernstige vraag ontwijke men niet.

Wie de vrijheid en zelfstandigheid der Kerk voor de toekomst wil waarborgen, mag de Kerk niet in zulk een positie plaatsen, dat haar bestaan voor een goed deel afhangt van de wisselende politieke stroomingen in een land met zoo gemengde bevolking als het onze. Want dat doet men, door de Kerk finantieel afhankelijk van de Overheid te maken. Immers de Overheid, die, gelijk ten onzent, geen autocratische macht is die *boven de partijen* staat, maar door het constitutioneele stelsel in zoo sterke mate aan den volksinvloed gebonden is, kan geen waarborg bieden voor de erkenning van de vrijheid en zelfstandigheid der Kerk.

Tot op zekere hoogte stonden in dat opzicht onze vaderen veel veiliger dan wij. In hun staatsregeling moest de Overheid professie doen van de Gereformeerde religie. Daarin lag althans *waarborg*, dat de Overheid niet tegen het karakter der Kerk zou ingaan. Aan zulk een Overheid kon desnoods de finantieele zorg voor de Kerk worden overgelaten, al heeft de historie ook hier wel geleerd, hoe gevaarlijk die finantieele afhankelijkheid voor de Kerk is.

Maar nu de Overheid in ons land officieel aan geen religie gebonden is; nu als Ministers kunnen optreden, en opgetreden zijn, mannen, die de bitterste vijand waren van de Christelijke religie; nu in onze staatsregeling geen de minste waarborg ligt, dat de Overheid christelijk moet zijn, nu zou het toch al te gevaarlijk wezen, wanneer de Kerk voor haar finantieel bestaan van zulk een Overheid afhankelijk werd gemaakt.

En nu zegge men niet, dat wanneer de Overheid in de toekomst de Kerk plotseling van deze inkomsten beroven zou, of die subsidie aan voor de Kerk onaannemelijke voorwaarden zou binden, de Kerk dan wel noodgedwongen zelve voor de inkomsten harer dienaren zal gaan zorgen.

Want men vergeet hierbij één ding.

Voor de predikanten, die hun inkomsten op het spel zien staan; die door niet te buigen voor die overheidsmacht, van al hun goed beroofd dreigen te worden; is de verleiding zoo bitter groot, om het hoofd in den schoot te leggen.

Zoo ging het in 1816.

Dat was de oorzaak, dat zoo weinig predikanten in 1834 met de Hervormde Kerk dorsten breken.

Daarin ligt de schuld, dat in 1886 zulk een luttel tal dienaren des Woords met de doleantie meeging.

En indien, wat God verhoede, een radicaal en socialistisch ministerie ten onzent bestond, wat in Frankrijk is geschied, gelooft men, dat dan de droeve historie van 1816, 1834 en 1886 zich niet zou herhalen?

We zeggen dit niet, om daardoor de dienaren des Woords lager te stellen. Voor den heldenmoed, die menigeen hunner heeft getoond in de dagen van worsteling en strijd, hebben we den diepsten eerbied. Alleen, die heldenmoed om tractement, pastorie, kerkgebouw en alles prijs te geven, was steeds uitzondering.

Daarin schuilt het gevaar.

En een Kerk, die door geen enkelen finantieelen band aan de Overheid gebonden is, staat daarom het veiligst.

Leestafel.

Dr. W. Geesink, *De nederigen vertroost*. Twaalf preeken. Amsterdam. Boek- Kunst en Handelsdrukkerij v/h. Gebr. Binger 1908.

Een gelukkig toeval wil, dat mijn hooggeachte mederedacteur, die op zoo keurige wijze het ooft uit onzen literarischen boomgaard weet te proeven en op zoo smakelijke wijze het uitstalt op onze leestafel, dat het onwillekeurig tot koopen lokt, in deze stille week vacantie heeft genomen en daardoor dit twaalftal preeken mij ter recensie werd toegezonden. De strijd der plichten, die anders licht tusschen de liefde van een vader voor zijn geestelijk kind en de strenge roeping van den criticus ontstaan kon, wordt daardoor gelukkig voorkomen.

Nu wil ik wel erkennen, dat het uitgeven van een bundel preeken mij steeds toegeschenen heeft een daad van bijzondere vrijmoedigheid te zijn. Al is het lezen van preeken nog niet geheel uit de mode, ons tegenwoordig geslacht verschilt ook daarin van onze vaderen, dat het niet bij voorkeur op preeken te gast gaat. Als ge met een bundel preeken bij een uitgever aankomt, begint hij, tien tegen een, met u te betoogen, dat dit „artikel" niet meer gewild is. De goede dagen, dat de preeken van een gevierd kanselredenaar als van Oosterzee terstond na het uitspreken bij duizendtallen werden verkocht en de uitgevers om het kopierecht storm liepen, zijn wel voor altijd voorbij.

Daarbij komt, — ik zeg dit slechts fluisterend — dat, naar zoo nu en dan verluidt, men in sommige kringen dat uit-preeken-gaan der professoren op zijn zachtst uitgedrukt tot de overtollige goede werken rekent. Zelfs zou het voorstel reeds zijn gedaan om èn aan studenten èn aan professoren kortweg het preeken te verbieden. Natuurlijk alleen met het loffelijk doel, opdat ze zich te beter aan hun studie zouden kunnen wijden. En ook daarom behoort er, althans voor een professor, zekere vrijmoedigheid toe, niet alleen preeken te houden, maar ze bovendien ook in 't licht te geven.

Toch zal wel niemand, die zich dezen preekenbundel aanschaft, aan Prof. Geesink van deze vrijmoedigheid een verwijt maken. Want deze preeken zijn metterdaad, èn wat den vorm èn wat den inhoud betreft, superieur werk. Ik heb voor me zelf die gedrukte preekenbundels, voor zoover ik ze gelezen heb, altijd ingedeeld in drie categorieën. De eerste was dat soort, waarboven Napoleon Roussel zou zetten: *Comment on ne faut pas prêcher*; ze doen alleen dienst als afschrikwekkend voorbeeld, hoe men niet preeken moet; zoo iets als een cacographie, waarmee ik in mijn jongensjaren op het gymnasium geplaagd werd, en waarbij ik nooit begreep, welk pleizier iemand er in hebben kon, zoo slecht Hollandsch te schrijven. Dan krijgt ge de tweede soort, waarvan een gemoedelijk recensent in zijn critiek zegt, dat ze stichtelijk zijn, een goede Schriftverklaring geven met een degelijke toepassing, maar waarbij hij in zijn hart toch denkt: wat bevlieging van ijdelheid heeft den auteur bewogen, deze preeken, die ik even goed en even stichtelijk elken Zondag van mijn eigen kansel hooren kan, door den druk te willen „vereeuwigen." En eindelijk hebt ge de derde categorie, waarbij ge geen oogenblik naar het geboorterecht behoeft te vragen; preeken, die door wonderdiep inzicht in de Schrift, door fijnheid van geestelijke anatomie, door machtige historische uitbeelding zoo'n indruk op u maken, dat ge niet alleen leest, maar herleest, en den prediker dankbaar zijt die zulk een rijke genieting door het geschreven woord uw hart bieden kwam.

Tot deze laatste categorie reken ik dezen preekenbundel van mijn vriend Geesink.

Er ligt in de manier van zijn preeken iets zoo puur subjectiefs, zoo individueel-eigenaardigs, zoo van het gewone geheel afwijkende, dat ge, al stond zijn naam er niet op, toch op elke bladzijde hem „proeven" zoudt. Evenals de echte kunstenaar hetzelfde landschap ziet als 'n gewoon mensch, maar het ziet op eigen manier en straks die ganschpersoonlijke visie tot uitdrukking brengt in zijn kunstwerk, en ge dan met blijde verwondering op dat doek hetzelfde landschap herkent, maar nu met al de betooverende schoonheid, die alleen het kunstenaarsoog er in ontdekte, zoo doet het ook deze homileet. Ge kent natuurlijk den Bijbel; ge hebt ook wel gelezen van de blijdschap van Paulus *over de wederkomst van Titus* en van dat *liedekens zingen bij een treurig hart*, maar lees nu eens de eerste en laatste preek van dezen bundel en is het u dan niet, alsof plotseling nieuwe lichtglanzen over dat woord der Schrift spelen, diepten zich ontsluiten, vertroostingen worden genoten, die ge in dat schijnbaar zoo eenvoudige tekstwoord nooit hadt ontdekt? En is het geen kunstenaarsgave zoo de Schrift te kunnen zien?

Daarbij komt in de tweede plaats, dat Prof. Geesink — zijn oude liefde voor de historie verloochende zich nooit — op zoo zeldzaam gelukkige wijze de kunst verstaat den historischen achtergrond van zijn tekst te schilderen. Hij ziet het Schriftwoord nooit los, op zich zelf, maar hij ziet het altijd in verband met den persoon, die het sprak, met de lezers tot wie hij zich richtte, met de omstandigheden waaronder het gesproken werd. En wat hij *ziet*, weet hij zoo u te schilderen, dat ge het zelf ook zien gaat, dat het ook voor u leeft. Neem de negende predikatie over den *lastbrief van Paulus* en ge staat in die rechtszaal in het koninklijk paleis te Caesarea, ge hoort om u heen die babbelende menigte, ge ziet Festus, den trotschen landvoogd van Rome binnen komen, ge leert Agrippa, den koning der Joden en Berenice, zijn zuster, zoo intiem kennen, alsof ge jaren lang met hen hadt omgegaan en ge verstaat, — want dat is het doel — waarom die gevangen Apostel, die in boeien geklonken daar optreedt, dàt woord tot die hoorders richten moest.

En niet minder komt het eigenaardige, het soozeer bijzondere van deze preeken in de derde plaats uit in de subtiele fijnheid van zielkundige ontleding. Prof. Geesink kent het menschelijk hart met al zijn hoogzels en diepzels; hij doorgluurt het tot in zijn geheimste schuilhoeken; hij verstaat de verborgen roerselen van het menschelijk zielbeweeg; hij verstaat het bovenal in zijn lijden, zijn worsteling met de zonde, zijn verlangen en dorsten naar God. Lees de derde predikatie over het *Gebed van den ellendige* uit Psalm 38 en ge daalt af in diepten van lichamelijk lijden en bange zielesmart, waardoor het kind Gods zich heenworstelt en heenbidt; diepten, die alleen een hart, dat zelf zoo fijn besnaard is, zoo aangrijpend voor u vertolken kan.

Voeg daarbij in de laatste plaats, dat deze preeken zoo niets hebben van studeerkamergeleerdheid, die geheel buiten het practische leven omgaat. Al begrijpt ge, dat een professor in de Ethiek bij voorkeur stoffen behandelt, die met het leven van een Christenmensch, met zijn plichten tegenover God en den naaste in verband staan, en al zijt ge dankbaar, dat dit in onze prediking zoo vaak verwaarloosde terrein, hier op zoo treffende wijze tot zijn recht komt, toch verrast het u, dat een hoogleeraar, een man van de boeken, zoo tot in de fijnste bijzonderheden het leven der menschen, van stad- en dorpbewoners, van ouden van dagen en jongen van jaren kent. En niet het minst komt dat uit in die als uit het leven zelf gegrepen beelden, — neem op blz. 309 dien jongen, die na door zijn vader bestraft te zijn, maar zijn schuld niet willende erkennen, plotseling de kamer uitloopt en fluitend de trap opgaat, om zijn smart te verbergen — beelden, die nooit in kwistige overdaad, maar altoos juist van pas aangebracht, zulk een treffende illustratie van het Schriftwoord u bieden.

Dat deze preeken met heur rijken inhoud ook in keurigen literarischen vorm gegoten zijn, spreekt voor wie Prof. Geesink kent, van zelf. Een vrouw van fijne beschaving merkte bij het lezen dezer preeken schertsend op, dat ze zich verwonderde, dat zoo oude orthodoxe waarheid in zoo modernen vorm kon worden vertolkt. Al maakt de schrijver geen jacht op oratorisch effect; al is en blijft de inhoud hoofdzaak en dient de vorm slechts om dien inhoud te dragen; toch ligt in deze preeken ook wat den vorm betreft voor den taalkenner een aesthetisch genot. In goeden zin brengt Prof. Gensink het woord des Apostels in toepassing: Alles is uwe en gij zijt van Christus; zelfs het fijn gecisileerde vaatwerk der paganistische literatuur wordt voor den opbouw van het heiligdom niet versmaad. Ook in dat opzicht zijn deze preeken aan te bevelen niet alleen voor de leden der gemeente, maar ook voor de Dienaren des Woords, om hun te leeren, hoe ze den schat van Gods Woord kunnen weergeven in krachtig en schoon Hollandsch, in een taal, die spreekt tot de kinderen van onzen tijd.

Dr. H. H. Kuyper.

Vereenigingsleven.

LERWICK EN BALTASOUND.

III.

In ons vorig artikel haalden we eenige regels uit het verhaal van Ds. van der Wal aan, waarin gewezen werd op het feit, dat over het algemeen het gedrag der Hollandsche visschers geen reden tot klagen gaf. De predikant voegt er echter aan toe, dat hij het niet waagt te beoordeelen, of dat ook niet voor een groot deel zijn oorzaak vond in de omstandigheid, dat de politie zeer werkzaam was, en al het mogelijke deed om wanordelijkheden te voorkomen. Van een speciale verordening, die ook in het Hollandsch aangeplakt moest worden, verzocht de politie de beide predikanten de Hollandsche vertaling voor haar gereed te maken.

„Jammer — aldus schrijft Ds. v. d. Wal — dat deze politieverordening niet allereerst en met groote letters in het Duitsch was vertaald. Want onder de Duitsche, veel meer dan onder de Hollandsche vloot, schuilen de belhamels, die het den menschen vaak lastig maakten op straat en door hunne dronkemanstooneelen rechtmatige ergernis gaven aan Lerwick's burgerij. Zij waren het, die ook ons niet weinig last veroorzaakten bij onze werkzaamheden in de Hall. Onder gebed en psalmgezang en bijbellezing gedroegen ze zich zeer ergerlijk, zoodat het eenmaal zelfs voor de goede orde en stichting noodzakelijk werd een tweetal van hen weg te zenden. Het zal ons zeker niet verwonderen, wanneer we weten, dat de meesten hunner zijn uit de heffe des volks en het „schuim" der Duitsche natie gewoonlijk naar zee wordt gestuurd. Er zijn verscheidene jongelieden onder, die verscheidene jaren in tuchthuisscholen of verbeteringsgestichten hebben doorgebracht en dan op „proef" naar zee worden gezonden. De wonderlijkste verhalen kregen we omtrent sommigen hunner te hooren. Een knaap van 16 jaar zagen we in de zaal, die al vijf jaren in een verbeteringsgesticht was geweest, omdat hij zich op 11 jarigen leeftijd reeds schuldig had gemaakt aan diefstal van 10000 Mark. Onnoodig is het zeker te zeggen, dat dezulken een verkeerden geest brengen onder het visschersvolk, vooral een schadelijken invloed uitoefenen op de jongeren en eene ware plaag zijn voor den schipper en de andere matrozen.

Onze mannen daarentegen, — hoewel er ook kaf onder het koren is, — hebben we meermalen in onderlinge gesprekken als ernstige, degelijke mannen leeren kennen en waardeeren; mannen, die de kern vormen in de vloot, die, hun eigen zielebeil zoekend, ook voor anderen trachten ten zegen te zijn; mannen die meeleven op elk gebied". Dat laatste bleek onder meer ook uit de vreugde en de geestdrift, waarmede de uitslag der Statenverkiezingen door hen werd vernomen.

Voor stoffelijke zaken werd de hulp der beide Hollandsche dominé's slechts een enkel maal ingeroepen, zooals bij voorbeeld door een schipper, wiens zeilen onklaar waren geworden en die zich daarom moest laten sleepen. Daar het sleepersloon niet vooraf was overeengekomen ontstonden er moeilijkheden over, die op een proces uitliepen.

Gelukkig werd er ook niet veel ziekenzorg vereischt, en behoefde de doodenakker geen enkel maal betreden te worden om iemand naar zijn laatste rustplaats te brengen. Slechts werd een der Maassluizers visschers bij spiegelgladde zee door een onvoorzichtigheid met het omwerpen van een zeil overboord geslagen, in de wateren der zee die hare dooden niet weer geeft om ze op het land te begraven. Het treurig ongeval, dat dezen visscher, die een wedUwe met zes kinderen onverzorgd achterliet, trof, verwekte natuurlijk groote verslagenheid.

Voorts werden wel de kranken in het Gilbert Hospital bezocht, wat zeer op prijs gesteld werd, „want zij liggen daar zoo geheel verlaten van vrienden en kennissen, in eene vreemde omgeving, verzorgd door menschen bovendien, wier taal ze niet verstaan.

Daarbij komt nog, dat de visschersliedenen denken, dat het gevaar van te sterven zeer groot is, wanneer ze naar het hospitaal moeten worden vervoerd. Of het komt, omdat alleen de ernstige kranken in het hospitaal gewoonlijk worden opgenomen, of omdat er nog al eens een daar sterft, weet ik niet maar zeker is het, dat de schrik er bij de mannen zoo in zit, dat Klaas Zwart, een man, die lijdende was aan beltoos, zei: o, Dominé, nu zal ik ook sterven, net als mijn zwager verleden jaar, die ook in zoo'n gesloten wagentje naar 't ziekenhuis werd gebracht. Wij hebben hem echter zoeken gerust te stellen met de verzekering, dat hij onder den zegen des Heeren weldra hersteld het hospitaal verlaten, en zelfs nog weer met zijn eigen schip huiswaarts keeren kon. Bij latere bezoeken bleek de vrees geheel weggenomen te zijn. Vóór ons vertrek was nog geen der kranken geheel hersteld, maar toch bestond er goede hope, dat